

**Pe Dealul Uranus, cu Jeanine Costescu
și Oana Sofonea**

Știu dintotdeauna: poveștile nu trăiesc în singurătate, ele se cheamă una pe alta, se pun reciproc în valoare. Și când lanțul lor a prins viață, începi să speri că ești pe un drum bun. Pe când înregistram cu doamna Magda Ghinea, răscolind lada amintirilor ei de zestre, într-o bună zi, mi-a pus dinainte un album. Nu auzisem niciodată de el. Coperta era o fotografie mare a Halei de la Piața Națiunii, metal dantelat sub acoperișuri lătărețe, cu agitația de tramvaie roșii venind și plecând în toate direcțiile, cu turlile Bisericii Domnița Bălașa înălțându-se în spatele Spitalului Brâncovenesc, cu acoperișul Tribunalului Mare și, mai departe, Blocul Gioconda, și, peste Dâmbovița nevăzută, Blocul CEC-ului, Blocul Adriatica, departe, spre orizont, iar în prim-plan, ca o prevestire, ca o amenințare, săpăturile de la metrou și un braț de macara, ridicat pieziș. O fotografie foarte cuprinzătoare, dinamică, viu colorată, îndoliată de litere negre, titlul dublu, sus, în franceză: *Bucarest à la recherche de son âme*, și puțin mai jos, în românește: *București, spații frânte*. Și numele autoarei, discret, imprimat pe fondul cerului: Jeanine Costescu. Coperta a patra înfățișa aceleași locuri, așa cum ne apar astăzi, cortina de beton ondulat a unui bloc otova, acolo unde a fost spitalul, acolo unde au fost halele, acolo unde a fost piața, pitorească și conștientă de farmecul ei răsăritean. Iar între coperți, trecerea de la o imagine la alta, treptat, clipă cu clipă. Fotografiile mi-au tăiat respirația. Erau acolo, smulse uitării, casele vechi, în alinieri grațioase, pe străzi suitoare, răscruci pe coline, clădiri robuste, de oraș european sigur de tăria lui, golite de oameni și așteptându-și năpasta, și din nou casele, cu cercevelele smulse, cu

acoperișurile aruncate la pământ, cu zidurile năruite. Străzi întregi în ruine, pereți care nu vroiau să cedeze, biserici închise în cușca structurilor de beton ale blocurilor hidoase, menite să le ascundă de ochii lumii. Un București hăituit, cu turlele prăbușite la pământ, cu oamenii alungați din casele lor de un cataclism iscat, într-adevăr, de puterile malefice ale omului. Imaginile erau însoțite de text: pentru români, un prohod elevat, un bocet presărat cu date istorice și amintiri personale, fir coerent în murmurul bocetului general, fără cuvinte, al oamenilor și al caselor distruse. Pentru străini, un discurs adunat, documentat, rostit fără patimă, menit să facă istorie și înțeles din ceea ce nu poate fi totuși înțeles nici astăzi.

Am avut norocul, generos dirijat de doamna Magda Ghienea, să primesc în dar un exemplar din album, prin bunăvoința doamnei Oana Sofonea, verișoara bucureșteană a Jeaninei Costescu, prietena și tovarășa ei de expediții prin Bucureștii în demolare. Jeanine Costescu, profesoară de muzică în Elveția, revenea verile la București. Am așteptat-o, răsfoind mereu paginile cărții ei, privind fotografiile și descoperindu-i structura bine strunită. Gravuri, pentru trecut, fotografii alb-negru și color, pentru anii '80 și pentru secolul 21, hărți vechi, cu Bucureștii de secol 19, și, pentru fiecare cartier nimicitor, o hartă mică, desprinsă din cea mare, Bucureștii, stradă cu stradă, ca să avem măsura și adresele precise ale dezastrului. După dedicația scrisă pe pagina de gardă a albumului, atunci, în dimineața când în sfârșit a sosit, știu că era în iunie 2003. Am întâlnit-o acasă la Oana Sofonea, într-un apartament cu ferestre deschise spre Strada Sfântul Constantin, și ea a vorbit cea dintâi:

—Vă spun bună ziua, bine ați venit și vă mulțumesc mult că vă interesați de această carte. Și nu e numai vorba de această carte, ci de acest subiect, Bucureștii noștri.

—Eu sunt datoare să vă mulțumesc, pentru cartea dumneavoastră închinată Bucureștilor. Cred că sunteți singurul muzician care a dedicat o carte orașului, și nu vieții lui muzi-

cale, ci pătimirilor lui. Vă înscrieți acum alături de istorici, de arhitecți, să ne gândim la Dinu C. Giurescu și la cartea sa *Distrugerea trecutului României*, să ne gândim la cartea intitulată *Biserici osândite*, realizată de câțiva arhitecți, să ne gândim la albumele arhitectului Gheorghe Leahu despre Văcărești, despre Lipscani și despre alte cartiere bucureștene atacate într-un fel sau altul. Cartea dumneavoastră este deosebită în primul rând prin felul în care ați alcătuit-o, departe de țară, cu fotografiile strânse și păstrate ani în șir, cu textul bilingv și în două variante, pentru uzul a două tipuri de cititori și culturi, români știutori și străini inocenți. Și mai trebuie amintite marile eforturi materiale, eroice, de a face să apară această carte. Pentru că ea nu este numai cronica unui dezastru, o încercare de a salva, măcar pe hârtie, comorile unui oraș, ci și o lecție de demnitate civică.

—Da, îmi face mare plăcere să vorbesc despre această carte pentru că, de fapt, este rodul unui vis pe care l-am avut de ani și ani de zile, de a scrie despre București, în primul rând iubind acest oraș, cunoscându-l încetul cu încetul în toate colțurile sale specifice și cele mai vechi. Și mai este rodul dorinței de a permanentiza imaginea lui, care acum s-a distrus în bună măsură. Și, nefiind nici arhitect, nici istoric, pentru că nu aveam niciuna din aceste specialități, am trecut totul prin filtrul sensibilității mele. Toată această aventură, pot să-i spun, a început prin anii '80 când, împreună cu vara mea, Oana Sofonea, și având niște rude în Strada Uranus, am început să colindăm toate aceste străzi; cu ele am început. Într-o duminică (aveam un film alb-negru, noi făceam poze peste tot, era o plăcere și o pasiune, și aveam totdeauna aparatul cu noi), eram la rudele noastre din Uranus și ne-am gândit să începem.

—Visați să faceți o carte despre București, pur și simplu. Dar...

—Așa visam. Dar am început să fotografiez acest cartier, Uranus, auzind că într-o bună zi va fi demolat. Nu ne venea să credem, dar așa s-a vorbit și așa s-a adevărit. Și tot de prin anii

'80, am început să fac poze și prin alte vechi cartiere ale așa-zisului București vechi. Pe Știrbei Vodă, pe Cheiul Dâmboviței, pe Dudești, pe Călărași, pe Olteni, pe Mircea Vodă. Toată această perioadă a durat câțiva ani, până când toată partea aceea a orașului a fost distrusă.

—La început, nu era o problemă să faceți poze dar, la un moment dat, cred că a devenit de-a dreptul riscant.

—Absolut... La un moment dat, când am văzut cum se derulează toată istoria, am început să facem sistematic fotografii și ne duceam în special duminicile, când nu se prea lucra la demolare. De multe ori, făceam instantanee, fotografiam fără să privesc în obiectiv, ca să fug alături, ca să nu se vadă ce fac acolo. Mai erau și alții care făceau fotografii, îi întâlneam prin cartierele condamnate, dar nu ne vorbeam, ne ignoram, ne prefăceam că nu ne vedem, și s-a adevărit că nu mă înșelam, pentru că au mai apărut și alte cărți în sensul ăsta, cărți care vorbesc de distrugerea Bucureștilor. Însă eu, fiind în muzică, lucrând într-un domeniu artistic, am încercat să fac ceva mai complex, să nu fie numai o carte care să servească momentului. Am încercat să fac ceva care să prelungească imaginea acestui oraș peste timp și care să servească generațiilor viitoare, dacă se poate. În sensul acesta am și conceput planul cărții.

—Da, este bine expus materialul enorm pe care l-ați adunat, se observă sistematizarea riguroasă, și cu toate astea cartea este foarte poetică, dragostea pentru oraș izbucnește din fiecare literă și din fiecare imagine. Ochiul care privește prin obiectiv își adaugă și dioptriile lacrimii. Fotografiile dumneavoastră sunt fotografii artistice, chiar instantaneele. Probabil că ați fost foarte inspirată.

—Eu am făcut foarte multe poze în viața mea, din fragedă vârstă. Și vroiam să surprind ce mi se părea acum important, ce era destinat să dispară, deși era atât de bine făcut, de aparte.

—Oamenii din fotografii nu par niciodată prinși întâmplător, ați ales siluete care seamănă cu peisajul. Mâhnirea locurilor se regăsește în mâhnirea umbrelor omenești, mereu

furișate, împovărate, speriate, cu ceva tragic în aplecarea umenilor.

—Aveți dreptate, eu asta am remarcat mai târziu: dramatismul siluetei omenești. Atunci urmăream imaginea în ansamblu, nu mă gândeam la detaliu. A fost o chestie de inspirație de moment. Dar așa erau oamenii. E adevărat că, mergând și pe tehnica diapozitivelor, imaginea are o acuratețe specială, de fapt toate pozele din carte sunt diapozitive, la editură mi s-a spus că bine am făcut, pentru că diapozitivele sunt mult mai ușor de redat pe hârtie și nuanțele se observă mai bine. Aveam și filme alb negru, dar și diapozitive colorate pe care eu le dezvoltam.

—Apar niște foarte interesante imagini de ansamblu; de pildă, ale Pieței Mari, Piața Unirii. Unde v-ați instalat ca să obțineți o cuprindere atât de largă? Sus, la Unirea?

—Sus, la Unirea, exact. Era un ultim etaj, cu un fel de terasă, care ulterior a fost cofetărie. La început, nu era însă nimic și mă suiam până acolo special ca să fotografiez.

—Am urcat și eu cu băieții mei, să vadă de sus orașul. Pe vremea aceea, încă nu bănuiam ce viitor e rezervat acelor locuri.

—Da, am fotografiat pentru perspectivă. Și pe urmă a devenit cea mai potrivită imagine pentru copertă.

—Aveți câteva fotografii-simbol, fotografii-metaforă, cum este, de exemplu, aceea cu Biserica Cuibul cu Barză, pe care ați fotografiat-o văzută în spatele structurii de beton a blocurilor construite în jur. Este o biserică la închisoare.

—Exact, asta am și urmărit. Acolo a fost chiar intenționat făcută așa fotografia. Nu a fost un instantaneu inspirat, ci o imagine aleasă special. Veneam pe jos dinspre Piața Matache spre casă, când am zărit prima oară structura blocului ridicată până sus și în spate se vedea silueta bisericii și asta mi-a sugerat imediat: *biserica e condamnată*. Am revenit și am fotografiat.

—Bine că biserica aceasta veche n-a fost distrusă de tot.

—La intersecția dintre Știrbei Vodă și Strada Berzei, Biserica Cuibul cu Barză se afla de la 1766. Trasă acum într-o curte interioară, ascunsă privirilor, ca Biserica Doamnei, ca Biserica Olari sau Mănăstirea Mihai Vodă, e păcat de ea, și de oraș. Dar ați văzut că lumea le ține minte. Biserica nu se vede, dar trecătorii își fac cruce când trec prin fața unor blocuri oarecare. Ei știu că în spate sunt bisericile. Și atunci înțelegeți că sunt bucureșteni vechi!

—Aveți alte fotografii foarte simple din Uranus, care nu urmăresc decât șirul fațadelor de case încă neatînse, pitorescul lor, ritmicitatea, faptul că sunt construite într-o armonie rară pe la noi. Tragedia dintotdeauna a Bucureștilor este că a fost construit la întâmplare, știm asta, chiar dacă erau respectate niște principii, chiar dacă funcționau niște Centre, cele studiate de arhitecta Dana Harhoiu, anumite biserici, ca Sfântul Gheorghe Nou sau Curtea Veche. De-a lungul timpului, se pierdea acest gând, interesul personal prima, ca și astăzi, dar acolo, în zona aceea, pe dealurile de pe malul drept, exista o unitate de stil.

—Bineînțeles, Bucureștii erau un oraș fragil, cu atâtea distrugereri care s-au petrecut de-a lungul secolelor, în special pentru că a fost un oraș construit *din ieftin*, din sărăcie. Marea majoritate a orașului era cu case de lemn sau din paiantă, cu acoperișuri de stuf, biserici din lemn, cu lemnul Vlăsiei. Sigur că au fost mereu incendii, cutremure, toate cele, năvăliri. Și greu s-a păstrat câte ceva prin timp și prin atâtea. Dar cartierele din zona Uranus erau elegante, puse în valoare de pantele străzilor, de priveliștile spre orașul de jos. Erau grădini, erau piațete, erau scări.

—Vă ocupați de cea mai recentă dintre tragediile orașului, pe care istoria nu a plasat-o încă la un loc al ei, încă îi trăim consecințele și probabil că asta va mai dura multă vreme. După ce a început distrugerea sistematică, ați trecut și pe cealaltă parte a Dâmboviței și ați început să colindați și cartierele care duc spre Dudești, ați bătut Văcăreștii, tot ce era cuprins în unghiul dintre malul Dâmboviței și Mihai Bravu.